

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Paweł Ostaszewski

Efektywność egzekucji komorniczej – obraz statystyczny

Warszawa 2015

Spis treści

Wstęp	1
1. Zarys systemu egzekucji komorniczej.....	4
2. Efektywność kancelarii i wielkość wpływu spraw	11
3. Oszacowanie wpływu zmiany stawek opłat komorniczych na dochodowość kancelarii.....	14
3.1. Założenia wstępne.....	15
3.2. Schemat symulacji.....	16
3.3. Wyniki symulacji	17
Podsumowanie	21

Wstęp

Funkcjonowanie systemu egzekucji komorniczej stanowi w ostatnich latach przedmiot zainteresowania opinii publicznej¹, prac legislacyjnych² i badań naukowych³. Niniejszy raport jest odpowiedzią na wyrażaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości potrzebę kontynuacji analiz polskiego systemu egzekucji, jego efektywności i dochodowości „w warunkach postderegulacyjnych”, a więc po większym „otwarcu” zawodu komornika i istotnym wzroście liczby osób pełniących tę funkcję. Cel raportu jest więc podobny co zeszłorocznego opracowania Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości „Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej – obraz statystyczny”. Jest nim mianowicie analiza wielkości, dochodowości, szybkości załatwiania spraw i efektywności poszczególnych kancelarii komorniczych oraz oszacowanie ewentualnego wpływu na te elementy projektowanych i wprowadzonych zmian legislacyjnych.

W wymienionym wyżej raporcie autora z 2014 roku przedstawiono skrótowy obraz statystyczny polskiego systemu egzekucji komorniczej, w tym m.in. wpływ spraw,

¹ Por. np. M. Domagalski, *Komornik zarabia więcej niż sędzia Sądu Najwyższego*, „Rzeczpospolita” 31.07.2014 r., <http://prawo.rp.pl/arttykul/757745,1129707-Komornik-zarabia-wiecej-niz-sedzia-Sadu-Najwyzszego.html>; M. Wąsowski, *Życ jak komornik. Zarabiają 46 tysięcy złotych miesięcznie – jak to się dzieje?*, <http://natemat.pl/111919,zyc-jak-komornik-zarabiaja-46-tysiacy-zlotych-miesiecznie-jak-to-sie-dzieje>.

² Por. np. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 1842, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=5D932D13E75A1034C1257C0C00483749>; Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 2516, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=10C29BD0A22C83F8C1257D0100386B8F>.

³ Por. np. niepublikowane raporty IWS: D. Olczak-Dąbrowska, *Docelowy model egzekucji sądowej w Polsce. Podsumowanie wyników badań*, Warszawa 2014; A. Antkiewicz, K. Kazimierczak, Z. Woźniak, *Przyczyny niskiej skuteczności egzekucji sądowej w Polsce*, Warszawa 2014; D. Olczak-Dąbrowska, *Skarga na czynności komornika - efektywny instrument nadzoru judykacyjnego czy narzędzie blokowania egzekucji przez dłużników?*, Warszawa 2014; D. Olczak-Dąbrowska, *Efektywność i sprawność egzekucji świadczeń pieniężnych. Opracowanie wyników badania ankietowego*, Warszawa 2014; A. Okońska, *Wybrane zagadnienia z zakresu postępowania egzekucyjnego w prawie niemieckim*, Warszawa 2015; A. Okońska, *Wybrane zagadnienia z zakresu postępowania egzekucyjnego w prawie austriackim*, Warszawa 2015; A. Okońska, *Wybrane zagadnienia z zakresu postępowania egzekucyjnego w prawie szwajcarskim*, Warszawa 2015; E. Szczepanik, *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej we Francji*, Warszawa 2014; E. Szczepanik, *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej w Belgii*, Warszawa 2014; P. Ostaszewski, *Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej – obraz statystyczny*, Warszawa 2014; L. Kujawski, *Modelowanie zatrudnienia, przychodów i kosztów utrzymania kancelarii komorniczych*, „Currenda” 2008 nr 9; L. Kujawski, *Optymalna wielkość stanowiska komorniczego w świetle badań statystycznych*, „Currenda” 2008 nr 10.; L. Kujawski, *Skuteczność i szybkość egzekwowania długów – wyobrażenia i fakty*, „Currenda” 2008 nr 13.

zatrudnienie, efektywność i dochodowość poszczególnych kancelarii komorniczych. Dokonano także prognozy wpływu obniżenia wysokości opłat egzekucyjnych, zakładanego przez poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji⁴ na dochodowość egzekucji.

Raport ten spotkał się zarówno z dużym uznaniem⁵, jak i krytyką⁶. Zarzucano mu m.in., że „autor opracowania, pomimo sygnowania go mianem «obrazu statystycznego», popełnił wiele poważnych błędów przy analizie danych statystycznych, które eliminują opracowanie, jako mogące być podstawą do ustalenia miarodajnych wskaźników określających kierunek koniecznych zmian ustawowych”⁷. W skrócie, konkretne zarzuty dotyczyły: operowania miarami średnimi na danych charakteryzujących się zbyt dużym zróżnicowaniem i asymetrią, odnoszenie wysokości przychodów i dochodów kancelarii komorniczych do zarobków sędziów sądów powszechnych i Sądu Najwyższego oraz nieuwzględnienie w analizie kilkuset kancelarii powstałych w latach 2013-2014. Nie podważano natomiast merytorycznej warstwy analizy i jej wyników, które ukazały ogromne zróżnicowanie wielkości, efektywności i dochodowości poszczególnych kancelarii oraz znaczne problemy, jakie dla funkcjonowania pewnej ich części może przynieść obniżenie wysokości opłat egzekucyjnych. Zgodnie zwracano również uwagę na potrzebę prowadzenia dalszych analiz tego zagadnienia.

Niniejsze opracowanie składa się z trzech głównych części. W pierwszej z nich przedstawione zostaną podstawowe informacje statystyczne charakteryzujące polski system egzekucji komorniczej. Druga część poświęcona została problematyce efektywności kancelarii i liczbie wpływających do nich spraw; podjęto w niej również próbę prezentacji modelu skutecznej kancelarii komorniczej. Część trzecia

⁴ Druk nr 1842 – <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1842>.

⁵ Por. np. *Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk sejmowy nr 1842) z dnia 22 października 2014 r.*, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/EF20E067220BA96CC1257D7A00499B27/\\$File/1842-s.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/EF20E067220BA96CC1257D7A00499B27/$File/1842-s.pdf).

⁶ Por. np. L. Kujawski, „Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej – obraz statystyczny” – *mita i fakty*, Opinia przekazana Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka pismem 25 sierpnia 2014 r., brak miejsca wydania 2014.

⁷ Por. *Pismo Prezesa Krajowej Rady Komorniczej do Przewodniczącej Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka (KRK/V/1528/13) w sprawie druku 1842 z 25 sierpnia 2014 r.*

prezentuje wyniki, przeprowadzonego na najnowszych dostępnych danych, oszacowania wpływu zmiany stawek komorniczych na dochodowość kancelarii.

Źródłem analizowanych danych, podobnie jak w poprzednim raporcie, były: zestawienia sprawozdań z czynności komornika MS-Kom23 za rok 2013, 2014 i 2015 (opracowywane przez Ministerstwo Sprawiedliwości), informacje o liczbie osób zatrudnianych w kancelariach w latach 2012-2014 (zbierane przez prezesów sądów apelacyjnych na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości) i informacje o przychodach, kosztach uzyskania przychodu i dochodach komorników sądowych z 2012 i 2013 roku (przygotowane przez Ministerstwo Finansów na podstawie indywidualnych deklaracji podatkowych i zagregowane na poziomie obszarów sądów rejonowych).

1. Zarys systemu egzekucji komorniczej

Funkcjonowanie systemu egzekucji komorniczej i poszczególnych kancelarii komorniczych regulują, między innymi, przepisy kodeksu postępowania cywilnego⁸ i ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997⁹. System ten składa się z poszczególnych komorników działających przy sądach rejonowych i nadzorowanych przez prezesów sądów rejonowych, Izby Komornicze, Krajową Radę Komorniczą i Ministerstwo Sprawiedliwości. Komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, który zajmuje się wykonywaniem rozstrzygnięć o roszczeniach pieniężnych i niepieniężnych w drodze przymusu egzekucyjnego.

W 2013 r. było w Polsce 1 236 komorników, w 2014 r. już 1 337, w 2015 r. zaś 1 395¹⁰, czyli średnio na jednego przedstawiciela tej korporacji przypada 28 tys. mieszkańców. W stosunku do 1 323 komorników udało się ustalić liczbę zatrudnianych przez nich w 2014 r. pracowników. Było to ogółem 11 560 osób, co oznacza, że w przeciętnej kancelarii, obok samego komornika, pracuje jeszcze niespełna 9 innych osób (w 2013 r. było to 10 osób). Łączną liczbę pracujących w ramach tego systemu osób można więc oszacować na około 13 tys. Co ciekawe, pomimo znacznego wzrostu liczby komorników, w porównaniu do roku 2013, ogólna liczba osób pracujących w tym systemie właściwie się nie zmieniła. Można więc przypuszczać, że nowi komornicy rekrutują się głównie z grona osób zatrudnianych wcześniej w innych kancelariach.

Do wszystkich kancelarii komorniczych wpłynęły w 2015 r. ogółem 7 958 864 nowe sprawy. W tym samym czasie załatwiono 6 273 173 spraw, ale efektywnie – więc przez wyegzekwowanie świadczenia – już tylko 1 307 620 spraw. Oznacza to, że ogólna efektywność wszystkich kancelarii, rozumiana jako udział spraw w których wyegzekwowano świadczenie do wszystkich załatwionych wyniosła 20,8%, zaś efektywność liczona do spraw wpływających – 16,4%. W roku 2014 analogiczne

⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296 z późn. zm.

⁹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, Dz.U. 1997 nr 133 poz. 882 z późn. zm.

¹⁰ Sprawozdanie Ministerstwa Sprawiedliwości MS-Kom23 za 2013, 2014 r. i 2015 r.

wskaźniki były nieznacznie wyższe i wyniosły odpowiednio: 22,8% (do spraw załatwionych) i 20,5% (do spraw wpływających)¹¹.

Ogółem, w 2015 r. do wszystkich kancelarii komorniczych złożono wnioski o wyegzekwowanie 75 072 771 356 złotych. Z tego komornikom udało się wyegzekwować 9 142 540 275 zł, czyli 12,2%. W roku 2014 wyegzekwowano 8 314 635 518 zł z ogólnej, wnioskowanej sumy 67 011 829 264 złotych, a więc 12,4%. W roku 2013 tak liczona efektywność była jeszcze niższa. Wszystkie złożone wtedy wnioski o egzekucje opiewały na kwotę 73 465 150 029 złotych, a komornikom udało się wyegzekwować 7 730 032 896 zł, czyli zaledwie 10,5%.

Jak już wspomniano, w 2015 r. do wszystkich kancelarii komorniczych wpłynęły ogółem 7 958 864 sprawy. Spośród nich komornicy musieli się najczęściej zajmować sprawami z repertorium „Km” (7 487 432 spraw, czyli 94,1% wszystkich). Pozostałe kategorie spraw to: z repertorium „Kms” 325 227, czyli 4,1% wszystkich, z repertorium „Kmp” – 59 229, czyli 0,7% wszystkich i z repertorium „Kmn” – 86 976 spraw, czyli 1,1% wszystkich.

Na główną kategorię „Km” składają się: egzekucja świadczeń pieniężnych (7 422 487 spraw, czyli 99,1%), zabezpieczenia (11 537 spraw, czyli 0,2%), opróżnienie lokali mieszkalnych (8 879 spraw, czyli 0,1%), egzekucja innych świadczeń niepieniężnych (5 664 spraw, czyli 0,1%) i inne (38 865 spraw, czyli 0,5%). Kategoria „Kms” to głównie egzekucja grzywien – 240 188 spraw i kosztów sądowych – 72 814 spraw, a kategoria „Kmp” to praktycznie wyłącznie egzekucja świadczeń alimentacyjnych – 59 052 sprawy.

Tak w skrócie przedstawia się wpływ nowych spraw do kancelarii komorniczych, nie można jednak zapominać, że komornicy zajmują się także egzekucją w sprawach, które trwają niekiedy wiele lat – takich jak np. alimentacyjne. Dla pełnego obrazu struktury spraw, które mają w referacie trzeba więc dodać sprawy pozostałe do załatwienia z roku poprzedniego. W ten sposób otrzymamy informację, że wszyscy komornicy w Polsce prowadzili 11 962 669 spraw, z czego najwięcej (89,8%) to

¹¹ Warto odnotować, że to ten drugi sposób obliczania efektywności został wykorzystany w Ustawie z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 2015 poz. 624), jako regulator liczby spraw, którą komornik może w roku przyjąć do referatu spoza swojego rewiru (zmiana w art. 8 Ustawy o komornikach).

sprawy „Km” (czyli głównie egzekucja świadczeń pieniężnych). Co oczywiste, sprawy o egzekucję świadczeń powtarzających się takich jak alimentacyjne, zdecydowanie najczęściej trwają wiele lat i tym samym powiększają ogólną liczbę spraw prowadzonych przez komorników. W 2015 r. prowadzili oni 671 687 takich spraw (repertorium „Kmp”), co stanowiło 5,6% spraw pozostających do załatwienia.

Podsumowując, komornicy sądowi zajmują się głównie egzekucją świadczeń pieniężnych, wśród których niecałe 6% stanowią sprawy alimentacyjne, a niecałe 4% to sprawy o egzekucję grzywien i kosztów sądowych (repertorium „Kms”). Warto również dodać, że spośród wspomnianych wyżej ogółem 7 958 864 nowych spraw, które wpłynęły do kancelarii komorniczych 2015 r. ponad połowę (4 753 672 – 59,7%) stanowiły sprawy, w których wierzyciel skorzystał z prawa wyboru komornika (art. 8 ust. 5 u.k.s.e.).

Średni czas trwania sprawy „Kms” (egzekucja grzywien i kosztów sądowych) wynosił w 2015 roku pół roku, sprawy z repertorium „Kmp” (alimentacyjnej) 3 lata, a sprawy „Km” (egzekucja świadczeń pieniężnych) 8,3 miesiąca. W roku 2014 wskaźniki te dla spraw „Kms” i „Kmp” były właściwie na tym samym poziomie, skrócił się nieco średni czas trwania sprawy „Km” (z 9 miesięcy uprzednio).

Ministerstwo Sprawiedliwości operuje także inną „miarą”, w pewnym stopniu zbliżoną do wskaźnika czasu trwania spraw, a mianowicie tak zwaną zaległością. W ustawie z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 2015 poz. 624), ustawodawca przewidział w art. 8 ust. 8 u.k.s.e. warunek, który musi zostać spełniony, by komornik mógł w ogóle przyjmować sprawy spoza swojego rewiru: „Komornik wybrany przez wierzyciela odmawia jednak wszczęcia egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres jego ustawowych zadań, jeżeli: 1) w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji zaległość przekracza sześć miesięcy”. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2015 r. w ust. 8a tego samego artykułu wprowadziła również definicję zaległości: „Zaległość, o której mowa w ust. 8 pkt 1, oblicza się dzieląc liczbę spraw niezakończonych w poprzednim półroczu przez średni miesięczny wpływ spraw w poprzednim półroczu, wyłączając sprawy o egzekucję świadczeń powtarzających się.”

Tak obliczona średnia zaległość, dla całego roku 2015 wyniosła 5,2 (bez spraw „Kmp”), dla samych spraw „Kms” – 4,5, a dla spraw „Km” – 5,2. Z kolei w roku 2014 wynosiła ona odpowiednio: 7,3 (ogółem, bez spraw „Kmp”), 4,3 (sprawy „Kms”) i 7,5 (sprawy „Km”).

W sprawozdaniu MS-Kom23 za 2015 rok wyszczególnione są również dane o liczbie spraw, w których komornicy dokonali następujących czynności: sprzedaż ruchomości w trybie licytacji publicznej (24 507 spraw), pozalicytacyjna sprzedaż ruchomości (4 615 spraw), przejęcie ruchomości na własność przez wierzyciela (1 896 spraw), sprzedaż nieruchomości w trybie licytacji publicznej (9 677 spraw), przejęcie nieruchomości przez osoby uprawnione (756 spraw), dłużnik dobrowolnie zapłacił dług w całości wskutek wezwania komornika (art. 923 k.p.c.) (8 653 sprawy). Łącznie informacje te dotyczą więc jedynie 50 104 spraw spośród 1 307 620 załatwionych efektywnie w 2015 r. (tylko 3,8%), nie mogą więc zostać uznane za podstawę do bardziej szczegółowych analiz.

Postępowanie egzekucyjne jest prowadzone z: ruchomości, wynagrodzenia za pracę, rachunków bankowych, wierzytelności (np. wynagrodzenie z tytułu umowy o dzieło), nieruchomości oraz z innych praw majątkowych (np. akcje, udziały w spółce). Komornicy pobierają w związku ze swoją działalnością opłaty, których wysokość zależy od formy prowadzonej egzekucji.

W obecnym stanie prawnym funkcjonują dwie podstawowe stawki opłaty egzekucyjnej – 8% wyegzekwowanego świadczenia w przypadku egzekucji z wynagrodzenia za pracę i z rachunku bankowego oraz 15% dla pozostałych form egzekucji (z ruchomości, z nieruchomości, z innych wierzytelności, z innych praw majątkowych, z ułamkowych części nieruchomości, z użytkowania wieczystego oraz z innych źródeł). Należy też mieć na uwadze ustalone dolne i górne progi tej opłaty będące ułamkiem lub wielokrotnością przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku.

W 2013 roku średnie miesięczne przychody uzyskiwane przez jedną kancelarię komorniczą wyniosły 109 839 zł (średnia arytmetyczna ważona)¹². Mediana

¹² Dane Ministerstwa Finansów dotyczące 980 zidentyfikowanych komorników prowadzących działalność przez cały rok 2013.

miesięcznych przychodów była nieznacznie niższa i wyniosła 93 879 zł. Przychody kancelarii z poszczególnych sądów rejonowych były jednak bardzo zróżnicowane – odchylenie standardowe dla tych wartości wynosiło 52 326 zł, a więc prawie 50 % przeciętnej. Najwyższy średni miesięczny przychód, wynoszący 442 657 zł na jednego komornika, odnotowano w obszarze Sądu Rejonowego w Wołominie, najniższy zaś (25 075 zł) wystąpił w Sądzie Rejonowym w Mielcu. W porównaniu do roku 2012 obserwować więc można niewielki spadek tych wartości: średnia arytmetyczna ważona przychodów dla 2012 r. wynosiła bowiem 113 377 zł, a najwyższy średni przychód 511 896 zł.

Z kolei średni miesięczny dochód na jednego komornika w 2013 r. wynosił 45 648 zł (średnia arytmetyczna ważona). Mediana tych dochodów była o 6 tysięcy niższa i wyniosła 39 579 zł. Ponownie przeciętnie najwięcej zarobił komornik przy Sądzie Rejonowym w Wołominie – 199 419 zł, a najmniej - przy wspomnianym już Sądzie w Mielcu – 8 912 zł. Odchylenie standardowe dla tych wartości w poszczególnych sądach rejonowych przekroczyło 50% średniej i wyniosło 24 437 zł. W 2012 r. analogicznie obliczony średni miesięczny dochód wyniósł 46 451 zł.

Bardziej dokładnych danych, bo nie uśrednionych dla poszczególnych rewirów – na które z kolei mogłyby wpływać zakłócająco kancelarie o przychodach najbardziej odbiegających od pozostałych w danym rewirze – dostarczają maksymalne i minimalne roczne dochody uzyskane przez poszczególnych komorników w 2013 r. Dochody te, wykazane w rocznych zeznaniach podatkowych komorników, wahały się od 5,25 zł (komornik przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu), do 11 829 727 zł (Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa). W roku 2012 to zróżnicowanie było również ogromne – wahało się od 1 562 zł (komornik przy Sądzie Rejonowym dla Przemyśla), do 10 855 695 zł (Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa).

Obserwowane różnice w dochodach poszczególnych komorników, zdaniem autora, nie umożliwiają wskazania nawet przybliżonego progu finansowej opłacalności działalności kancelarii komorniczych i np. ustalenia na tej podstawie minimalnych progów wysokości opłat egzekucyjnych.

W roku 2013 średnie miesięczne koszty uzyskania przychodów komornika wyniosły 64 278 zł, czyli stanowiły one 58% wysokości średnich przychodów. Ich udział wahał

się jednak od 28% w Sądzie Rejonowym w Białej Podlaskiej, do aż 91% w Sądzie Rejonowym w Łasku. W 2012 r. zróżnicowanie to było równie duże i na prawie identycznym poziomie.

Dane zawarte w sprawozdaniu MS-Kom 23 o kwotach efektywnie wyegzekwowanych świadczeń pieniężnych wg poszczególnych rodzajów egzekucji i podejmowanych przez komorników czynnościach również mogą dostarczyć pewnej wiedzy o ich przychodach. W 2015 r. komornicy skutecznie wyegzekwowali należności na łączną kwotę 9 142 540 275 zł. W poniższej tabeli przedstawiono dane o tym, jak kwota ta rozkładała się według poszczególnych sposobów egzekucji. Co ciekawe, największą kategorię stanowi egzekucja z innych, niż wyszczególnione, źródeł (35,9%)¹³. Pozostałymi istotnymi kategoriami są egzekucje z: wynagrodzenia za pracę (28,6%), rachunku bankowego (12,3%), innych wierzytelności (11%) oraz nieruchomości (9%) i ruchomości (1%). W roku 2014 struktura ta była bardzo zbliżona.

Tabela 1. Kwoty wyegzekwowane przez komorników w 2014 i 2015 r. wg rodzaju prowadzonej egzekucji.

Rodzaje egzekucji	2014 r.		2015 r.	
	Kwoty	%	Kwoty	%
Ogółem	8 314 635 518	100,0	9 142 540 275	100,0
Z ruchomości	94 143 629	1,1	94 546 433	1,0
Z nieruchomości	578 489 453	7,0	826 899 877	9,0
Z wynagrodzenia za pracę	2 486 373 383	29,9	2 610 739 773	28,6
Z rachunku bankowego	1 161 473 814	14,0	1 123 844 683	12,3
Z innych wierzytelności	1 002 555 999	12,1	1 009 504 061	11,0
Z innych praw majątkowych	26 357 508	0,3	60 450 343	0,7
Z ułamkowych części nieruchomości	7 222 022	0,1	26 128 359	0,3
Z użytkowania wieczystego	28 929 157	0,3	112 248 360	1,2
Inne	2 929 090 553	35,2	3 278 178 386	35,9

Uwzględniając obowiązujące wysokości opłat egzekucyjnych (8% świadczenia dla egzekucji z wynagrodzenia za pracę i z rachunku bankowego oraz 15% dla pozostałych rodzajów egzekucji świadczeń pieniężnych), można oszacować ogólną wysokość opłat pobranych przez wszystkich komorników z tego tytułu w roku 2015 na 1 109 960 129 zł, czyli 12,1% wyegzekwowanych kwot. W 2014 r. oszacowane

¹³ Tak wysoki udział tej kategorii sugeruje jednocześnie pewne nieprawidłowości klasyfikacyjne. Wydaje się, że powyższym katalogu powinny być wyszczególnione składowe kategorii „inne” - np. dobrowolna wpłata dłużnika.

analogicznie opłaty opiewałyby na łączną kwotę 991 846 024 zł, a więc 11,9%. W chwili przygotowywania raportu nie dysponowano niestety dokładnymi danymi o wysokości przychodów kancelarii i dochodów poszczególnych komorników w 2015 i 2014 r. Jednak na podstawie przytoczonych wyżej danych o oszacowanej wysokości pobranych w tych latach opłat egzekucyjnych można z dużym prawdopodobieństwem sugerować, że nie będą się one prawie wcale różnić od tych z roku 2013 r. lub będą nieznacznie wyższe. Bowiem porównanie uśrednionej dla jednego komornika wysokości tej opłaty z 2014 różni się od analogicznej wartości z 2013 r. jedynie o 0,3%, a tej z 2015 r. w odniesieniu do 2013 r. o 7,7% (w 2013 r. 1 236 komorników pobrało łącznie 912 788 062 zł, w 2014 r. 1 339 – 991 846 024 zł, a w 2015 r. 1 395 – 1 109 960 129 zł).

2. Efektywność kancelarii i wielkość wpływu spraw

Jak już sygnalizowano, ogólna efektywność kancelarii komorniczych w 2015 r. (rozumiana jako stosunek spraw załatwionych przez wyegzekwowanie świadczenia do wszystkich załatwionych) wynosiła 20,8%, zaś jako procent z ogólnej liczby spraw wpływających w danym roku – 16,4%. Prowadzenie przez komorników sądowych różnych typów spraw związane jest oczywiście z odmiennymi wyzwaniem i możliwościami skutecznej pracy. Spośród wymienionych wyżej głównych kategorii spraw komorniczych najbardziej efektywne są sprawy „Kms” (grzywny i koszty sądowe – 36,6% załatwionych przez wyegzekwowanie świadczenia do wszystkich załatwionych w 2015 r. lub 37% liczone do wpływu). Dużo mniejszą skutecznością mogą pochwalić się komornicy w realizacji spraw z podstawowego repertorium „Km” (19,8% spraw z wyegzekwowanym świadczeniem spośród załatwionych lub 15,4% spośród wpływających) i spraw „Kmp” (alimentacyjne – 19,2% wyegzekwowanych do załatwionych i 15,7% do wpływających w danym roku).

Należy przypomnieć, że efektywność liczona jako procentowy stosunek liczby spraw załatwionych przez wyegzekwowanie świadczenia w roku poprzednim do liczby spraw, które wpłynęły w roku poprzednim, została wykorzystana w Ustawie z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 2015 poz. 624) jako regulator liczby spraw spoza rewiru, którą komornik może w danym roku przyjąć do referatu. Dlatego też to ten rodzaj efektywności będzie wykorzystywany w dalszych analizach. Ustalone w tej ustawie progi (5 000 spraw dla kancelarii, których efektywność nie przekroczyła 35% i maksymalna liczba 10 000 spraw dla pozostałych kancelarii) będą dobrym punktem odniesienia szczegółowego opisu.

Ogólnie biorąc, efektywność poszczególnych kancelarii komorniczych liczona w stosunku do spraw cechuje bardzo duże zróżnicowanie¹⁴. Należy ponadto dodać, że w poniższej analizie nie uwzględniono komorników, którzy rozpoczęli działalność w 2014 r. Spośród pozostałych 1 244 kancelarii najniższa efektywność wynosiła

¹⁴ Poniższa analiza efektywności poszczególnych kancelarii komorniczych została przeprowadzona na danych za 2014 r., gdyż szczegółowe dane dla roku 2015 nie zostały jeszcze opracowane.

zaledwie 3,2%, najwyższa zaś 191,9%¹⁵. W pierwszej dziesiątce najmniej efektywnych kancelarii znalazły się przede wszystkim te, które zostały założone w 2013 roku (nie miały one jeszcze zapewne możliwości zakończenia większości prowadzonych spraw) oraz dwie tak zwane „hurtownie” (mające w referacie nawet kilkadziesiąt razy więcej spraw niż przeciętnie pozostałe). Okazuje się, że, po pierwsze, najbardziej efektywni komornicy to ci, którzy funkcjonują na rynku już od przynajmniej kilku lat, a po drugie, efektywność liczona w odniesieniu do wpływu jest najczęściej zbieżna z tą liczoną w stosunku do ogólnej liczby spraw załatwionych.

Odniesienie tak obliczanej efektywności do jej minimalnej wartości i progów wielkości wpływu określonych w obowiązującym (od 8.11.2015 r. dla punktów 1 i 2 oraz od 01.01.2016 r. dla punktu 3) brzmieniu art. 8 ust. 8 ustawy przynosi jeszcze ciekawsze obserwacje. Wśród rozpatrywanych 1 244 kancelarii założonych przed 2014 rokiem 1 090 (87,6%) miało w 2014 r. wpływ niższy niż 5 tys. spraw. Jedynie 96 przyjęło w tym roku do referatu od 5 do 10 tys. spraw (7,6%), a 58 (4,7%) ponad 10 tys. spraw. W pierwszej grupie średnia efektywność liczona w stosunku do wpływu wyniosła 29,4% (mediana 25,3%), w drugiej – 20,0% (mediana 17,9%), a w trzeciej – 16,8% (mediana 14,2%). Obrazuje to, dostrzegany zresztą przez ustawodawcę, problem, że, ogólnie biorąc, większe kancelarie są mniej efektywne niż mniejsze.

Rozpatrując z kolei określoną w ww. ustawie minimalną skuteczność egzekucji konieczną do osiągnięcia przez komornika, by mógł on przyjąć do referatu więcej niż 5 000 spraw spoza rewiru (35%) należy zauważyć, że aż 935 spośród 1 244 kancelarii (czyli 75,2%) nie miało jej w roku 2014.

Trzecim elementem regulującym w art. 8 ust. 8 wielkość wpływu do kancelarii jest zaległość¹⁶ przekraczająca 6 miesięcy. Jedynie 544 komorników (43,7%) miało tak obliczoną zaległość dla całego roku 2014¹⁷ na poziomie niższym niż 6 miesięcy.

¹⁵ Wartość przekraczająca 100% występuje, gdy wpływ jest mniejszy od liczby efektywnych załatwień. Wynik taki pokazuje jednocześnie wadę zastosowanego sposobu obliczania efektywności, który zakłada odnoszenie do siebie nie do końca porównywalnych danych. Z drugiej zaś strony, ta metoda obliczeń umożliwia stosunkowo proste „poprawienie” efektywności przez komornika, poprzez ograniczenie liczby przyjmowanych nowych spraw (co wydaje się być intencją ustawodawcy).

¹⁶ Wynik ilorazu liczby spraw niezalatwionych w poprzednim półroczu i średniego miesięcznego wpływu spraw w poprzednim półroczu, wyłączając sprawy o egzekucję świadczeń powtarzających się.

¹⁷ Dla poszczególnych kancelarii dane dla całego roku mogą oczywiście odbiegać od tych dla półrocza, jednak przyjęto, że w niniejszych zbiorczych analizach różnica ta nie jest istotna.

Oznacza to, że ponad połowa kancelarii, według obowiązujących obecnie przepisów, nie będzie mogła przyjąć więcej niż 5 000 spraw spoza rewiru. Gdy nałożyć na to również konieczność osiągnięcia przez kancelarie skuteczności na poziomie 35%, okaże się, że oba te warunki spełnia jedynie 144 komorników (11,6% spośród 1 244).

Gdy, dla uproszczenia, przyjąć za podstawę obliczeń dane dla całego roku 2014, należałoby się spodziewać, że wierzyciele w przypadku 2 387 816 spraw (43,0% wszystkich 5 548 171 wpływających w 2014 r. do rozpatrywanych 1 244 kancelarii) otrzymaliby od wybranego przez siebie komornika odmowę przyjęcia i musieliby albo znaleźć inną kancelarię, albo wybrać kancelarię z rewiru. Należy się więc spodziewać, że wprowadzona w art. 8 zmiana przyniesie w 2016 roku bardzo znaczącą zmianę w zakresie podziału spraw egzekucyjnych między kancelarie, przy czym ich wyniku nie sposób do końca przewidzieć. Z jednej bowiem strony można oczekiwać bardziej równomiernego rozkładu spraw na poszczególnych komorników, z drugiej zaś istnieje również niebezpieczeństwo powstania (przynajmniej chwilowego) nowych „hurtowni” w rewirach generujących bardzo duży wpływ spraw (wierzyciele obracający tysiącami wierzytelności będą woleli przekazać je do kancelarii, która przyjmie je wszystkie). Tym samym przewidywania odnośnie do wpływu innych zmian w systemie egzekucji komorniczej (np. w zakresie opłat egzekucyjnych) mogą okazać się niestety całkowicie nietrafione.

Odnośnie do tak zwanej efektywności kwotowej, a więc odsetka kwot wyegzekwowanych przez komorników w roku 2014 w stosunku do sumy wszystkich złożonych do nich wniosków o egzekucję, podawano wartość 12,4%. Dostępne w sprawozdaniu MS-Kom23 dane nie pozwalają niestety na przeanalizowanie różnic w tak liczonej skuteczności komorników w zależności od rodzaju prowadzonej sprawy. Można jednak prześledzić jej wartość w każdej kancelarii. Z analizy takiej wyłania się równie ogromne zróżnicowanie poszczególnych komorników, co w przypadku efektywności liczonej sprawami (od 0% do 72,2% - dla kancelarii działających przed 2014 r.).Przynajmniej część tych danych należy jednak uznać za wysoce nierzetelne (są przykłady kancelarii, które wykazują, że nie wyegzekwowały ani złotówki, pomimo kilku tysięcy spraw zakończonych przez wyegzekwowanie świadczenia) i ich wartość w prowadzonych analizach wydaje się być wątpliwa.

3. Oszacowanie wpływu zmiany stawek opłat komorniczych na dochodowość kancelarii

W przywoływanym już wyżej opracowaniu „Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej – obraz statystyczny” z 2014 r. przeprowadzono wieloetapowe oszacowanie wpływu na dochodowość kancelarii zmiany stawek opłat komorniczych proponowanych w Poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk nr 1842). Zmiany te ostatecznie nie zostały wprowadzone, a w przywoływanym już Stanowisku Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk sejmowy nr 1842) z dnia 22 października 2014 r. sformułowana została następująca teza:

„[...] w praktyce zasadą jest pobieranie opłaty egzekucyjnej w wysokości 8% wartości wyegzekwowanego świadczenia. Dalsze więc utrzymywanie opłaty stosunkowej w tej wysokości jako ustawowego wyjątku od stawki podstawowej 15% nie jest zatem racjonalne. Uwzględniając powyższe, bardziej zasadnym wydaje się takie rozwiązanie (wymagające zmiany art. 49 ust. 1 u.k.s.e.), zgodnie z którym regułą byłoby pobieranie przy egzekucji świadczeń pieniężnych opłaty stosunkowej w wysokości 8% wartości wyegzekwowanego świadczenia. Opłata taka byłaby zatem należna przy stosowaniu wszystkich sposobów egzekucji, z wyjątkiem tych najbardziej czasochłonnych sposobów, takich jak: egzekucja z ruchomości, nieruchomości oraz egzekucja z innych składników majątkowych, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio. W tych ostatnich sprawach, z uwagi na niezbędny znaczny nakład pracy komornika, zasadne byłoby utrzymanie opłaty stosunkowej na poziomie do 15%”.

Ponieważ jest to, jak na razie, ostatnie oficjalne stanowisko Rządu w tej sprawie, przyjęto je za podstawę nowego szacunku wpływu zmiany stawek opłat komorniczych na dochodowość kancelarii. Symulacja ta zakłada więc jedną zmianę obowiązujących obecnie przepisów – wprowadzenie podstawowej stawki opłaty na poziomie 8% i ustalenie wyjątku dla egzekucji z ruchomości, nieruchomości, części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego z opłatą o wysokości 15%.

Tym samym więc nie będzie rozpatrywana ewentualna zmiana stawki za opróżnienie lokalu, która była przedmiotem analizy w raporcie „Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej – obraz statystyczny”. W poniższych analizach została też pominięta propozycja wprowadzenia nowej kategorii egzekucji zakładającej, że w przypadku dokonania wpłaty egzekwowanego roszczenia bezpośrednio komornikowi lub na rachunek jego kancelarii w terminie nie dłuższym niż 14 dni od daty doręczenia zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, opłata egzekucyjna wynosi 2% świadczenia oraz zmian w opłatach występujących w sprawach o zabezpieczenie należnych świadczeń, wysokości opłaty minimalnej i maksymalnej (określonej jako wielokrotność przeciętnego wynagrodzenia) i problematyki wyłączenia z egzekucji określonych elementów majątku dłużnika (art. 829 k.p.c.).

W analizie nie została też uwzględniona ostatnia z kontrowersyjnych zmian w systemie opłat egzekucyjnych, a mianowicie problematyka opodatkowania tych opłat 23% podatkiem VAT. Obecnie toczy się w tej sprawie spór między Ministerstwem Finansów a środowiskiem komorniczym o to, kto ma ponosić ciężar tego podatku. Przyjęcie wykładni Ministerstwa Finansów, według której powinien pomniejszyć on kwotę pobranej opłaty, zakładałoby ich ogólne zmniejszenie o 23% i w konsekwencji kolejne wyraźne ograniczenie przychodów i dochodów komorników. Przyjęcie zaś stanowiska samorządu komorniczego, według którego kwota podatku powinna dodatkowo obciążyć dłużnika, nie wpłynęłoby co prawda na przychody i dochody kancelarii, ale zdecydowanie podniosłoby ogólne koszty systemu egzekucji ponoszone przez dłużników.

3.1. Założenia wstępne

Wstępne założenia prowadzonej symulacji są w zasadzie analogiczne do tych zawartych w cytowanym raporcie, warto jednak je w skrócie przywołać:

„Koszty prowadzonych przez komorników egzekucji, wraz z ich dochodami mają generalnie dwa źródła finansowania – zwrot poniesionych w toku egzekucji wydatków gotówkowych oraz opłaty egzekucyjne.

Zasadniczo, w każdej sprawie wydatki gotówkowe są pokrywane przez komornika z pobranych od wierzyciela zaliczek. Z opłat egzekucyjnych

pokrywane są zaś koszty osobowe, lokalowe, sprzętowe prowadzenia kancelarii i dochód samego komornika.

Projektowana zmiana ustawy o komornikach i egzekucji w jej aspekcie finansowym obejmuje jedynie obniżenie stawek opłat egzekucyjnych, tym samym więc nie wpłynie na pobierane od wierzycieli kwoty wydatków gotówkowych, które będą zawierać się w przychodach i kosztach uzyskania przychodu komorników. Wpłynie zaś na kwoty dochodów poszczególnych kancelarii komorniczych, i ich koszty uzyskania przychodów, czyli np. koszty osobowe, lokalowe i sprzętowe prowadzenia kancelarii.”¹⁸

Ze względu na problem znacznego opóźnienia danych Ministerstwa Finansów w porównaniu do danych Ministerstwa Sprawiedliwości (w połowie 2015 r. najnowsze, dotyczące przychodów i dochodów komorników obejmowały jedynie rok 2013) w badaniu wykorzystano uśrednione dane ze sprawozdań podatkowych komorników z obszarów poszczególnych sądów rejonowych za rok 2013 i dane z 2014 r. o efektywności każdej z kancelarii funkcjonującej przez przynajmniej cały rok 2014.

3.2. Schemat symulacji

Analiza wpływu zmiany, przedstawionej w przywołanym wyżej stanowisku rządowym, podzielono na następujące etapy:

1. Oszacowanie ogólnych kwot opłat pobranych przez poszczególnych komorników od skutecznie wyegzekwowanych w 2014 r. świadczeń pieniężnych.
2. Zastąpienie obecnie obowiązujących stawek opłat tymi projektowanymi i oszacowanie sum, które zostałyby pobrane z tego tytułu, gdyby w roku 2014 obowiązywały proponowane regulacje.
3. Odniesienie oszacowanych kwot pobranych opłat do średnich sum przychodów, dochodów i kosztów uzyskania przychodów uzyskanych przez wszystkich zidentyfikowanych komorników w poszczególnych rewirach w 2013 r.

¹⁸ P. Ostaszewski, *Opłaty i koszty w systemie egzekucji komorniczej...*, s. 13.

4. Obliczenie o ile zmniejszyłyby się średnie przychody i dochody komorników funkcjonujących w poszczególnych obszarach sądów rejonowych po zmniejszeniu ich wpływów z tytułu projektowanych zmian w stawkach opłat.

3.3. Wyniki symulacji

Ad 1.

Po podstawieniu dwóch obowiązujących obecnie stawek opłaty egzekucyjnej (15% i 8%) pod odpowiednie dane o kwotach wyegzekwowanych przez komorników wskutek prowadzenia poszczególnych rodzajów egzekucji można było oszacować sumy pobrane z tego tytułu przez poszczególne kancelarie. Jak już sygnalizowano, w 2014 r. pobrano z tego tytułu ogółem 991 872 377 zł. Szczegółowe składowe tej sumy warto jednak podawać tylko dla komorników, którzy prowadzili swoją kancelarię przez cały ten rok. I tak, po odrzuceniu 93 kancelarii, które rozpoczęły działalność w 2014 r., pozostałe 1 244 kancelarie pobrały łącznie 985 476 130 zł tytułem opłat od egzekucji świadczeń pieniężnych. Pobrane kwoty oscylowały od 0 zł do 21 768 277 zł, średnio na jednego komornika było to 791 547 zł (mediana – 602 020 zł, pierwszy kwartyl – 306 674 zł, trzeci kwartyl – 967 570 zł).

Ad 2.

Gdyby w roku 2014 obowiązywały rozpatrywane w symulacji stawki (8% jako stawka podstawowa i 15% dla egzekucji z ruchomości, nieruchomości, części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego) wszyscy komornicy funkcjonujący przez cały ten rok pobraliby tytułem opłaty od wyegzekwowanego świadczenia pieniężnego łącznie 710 509 154 zł (o 27,9% mniej w stosunku do opłat rzeczywiście pobranych). Kwoty te oscylowałyby od 0 zł do 14 194 031 zł, średnio na jednego komornika wynosiłyby 570 690 zł (mediana – 442 487 zł, pierwszy kwartyl – 215 216 zł, trzeci kwartyl – 709 428 zł).

Ad 3.

Ze względu na niepełną kompatybilność rozpatrywanych w analizie danych dotyczących oszacowanych kwot pobranych przez poszczególnych komorników opłat oraz uśrednionych dla rewirów komorniczych sum przychodów, dochodów

i kosztów uzyskania przychodów uzyskanych przez funkcjonujących tam, zidentyfikowanych komorników, dalsze analizy będą prowadzone na danych charakteryzujących całe obszary właściwości sądów rejonowych (rewiry).

Niestety dane z obu zbiorów nie obejmowały dokładnie tej samej liczby komorników w poszczególnych rewirach. Jak już sygnalizowano, dane Ministerstwa Finansów za 2013 r. objęły 980 komorników. Według informacji Ministerstwa Sprawiedliwości przez cały ten rok funkcjonowało jednak 1 030 kancelarii. Dodatkowo 40 spośród tych 980 komorników, ze względu na niezbędną anonimizację, nie zostało przyporządkowanych do konkretnych obszarów sądów rejonowych i dotyczące ich dane nie zostały uwzględnione w symulacji.

Porównanie danych z obu zbiorów zostało więc przeprowadzone dla 214 obszarów sądów rejonowych. Pozostałe 28 obszarów to tak zwane rewiry jednoosobowe, a więc te, w których funkcjonował tylko jeden komornik i co do których dane o przychodach i dochodach zostały przekazane w zbiorczej formie charakteryzującej całe obszary apelacji. Kolejny problem, który napotkano przy próbie oszacowania, to procent ogólnych przychodów komorników z tytułu opłat egzekucyjnych. Konieczne było odrzucenie danych dla kolejnych 12 rewirów, ze względu na zbyt duże rozbieżności między informacjami Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Finansów (różnica między kwotami oszacowanych opłat egzekucyjnych a przychodami odbiegała o więcej niż dwa odchylenia standardowe od średniej różnicy). Ostatecznie więc dokładny procent przychodów, na który wpłynie projektowana zmiana stawek opłat, można było obliczyć dla kancelarii funkcjonujących na obszarach właściwości 202 sądów. Średnio wynosił on 62 (mediana 61,7, odchylenie standardowe 16,6) i wahał się od 24,1 do 98,5. Pozostałe przychody komorników pochodziły głównie z pobranych zaliczek i np. (z nie rozpatrywanych w tym opracowaniu) opłat z tytułu opróżnienia lokali mieszkalnych.

Ad 4.

Ostatni etap symulacji zakładał, że wpływy komorników nie objęte projektowaną zmianą (np. z tytułu zaliczek i opróżnienia lokali mieszkalnych) oraz koszty uzyskania przychodu (koszty prowadzenia działalności) pozostają na tym samym poziomie. Należało ponadto wziąć pod uwagę scenariusz zakładający, że po wprowadzeniu

projektowej zmiany stawek opłat egzekucyjnych i zmniejszeniu wpływów kancelarii automatycznemu obniżeniu ulegną ich dochody, a wydatki na prowadzenie kancelarii, przynajmniej w pierwszym okresie, pozostaną na tym samym poziomie.

Dla kancelarii z rozpatrywanych 202 obszarów sądów rejonowych opisana wyżej projektowana zmiana przyniosłaby zmniejszenie ogólnych przychodów średnio o 16,7% (mediana 15,2%, odchylenie standardowe 6,6%). Zmiana ta wahałaby się od 5,4% do 33,7%. Kwotowo oznaczałoby to średnie miesięczne przychody na poziomie 84 566 zł, (mediana 73 539 zł, odchylenie standardowe 43 311 zł). Najniższe średnie przychody na obszarze jednego sądu rejonowego plasowałyby się na poziomie 30 316 zł, zaś maksymalne – 390 304 zł¹⁹.

Przy założeniu stałej wysokości przychodów z innych źródeł niż opłaty egzekucyjne oraz stałej wysokości kosztów uzyskania przychodu, w wyniku rozpatrywanej zmiany dochody komorników spadłyby średnio o 41,8% (mediana 38%, odchylenie 18,7%). Minimalny spadek średnich dochodów w rewirze wyniósłby 11,3%, zaś maksymalny przekroczyłby 100%, czyli komornicy z tego obszaru musieliby w rozliczeniu podatkowym odnotować stratę. Tym samym zaś średnie miesięczne dochody komorników wyniosłyby 25 925 zł (mediana 23 026 zł, odchylenie standardowe 18 626 zł). Minimalny średni dochód w jednym rewirze spadłby poniżej zera (-5 027 zł), maksymalny wyniósłby 155 633 zł²⁰. Poza, wspomnianym już wyżej, jednym dwuosobowym rewirem, w którym kancelarie odnotowałyby stratę, warto wspomnieć także o 4 kolejnych rewirach (w których pracowało łącznie 15 komorników), w których przeciętne miesięczne dochody nie przekroczyłyby wysokości tak zwanej średniej krajowej.

Niestety ten rodzaj analizy, zakładający operowanie na średnich dla całych obszarów właściwości sądów rejonowych nie umożliwia dokładnego obliczenia liczby kancelarii, które w wyniku projektowanej nowelizacji ustawy o komornikach przestałyby być dochodowe. Należy także wyraźnie podkreślić, że wyników przeprowadzonych symulacji nie można bezpośrednio projektować na dane dotyczące pracy

¹⁹ Jak wcześniej podawano, komornicy osiągnęli w 2013 r. średnie miesięczne przychody na poziomie 109 839 zł (mediana – 93 879 zł, odchylenie standardowe – 52 326 zł). Średnia dla poszczególnych rewirów wahała się zaś od 20 075 zł do 442 657 zł.

²⁰ W 2013 r. średni miesięczny dochód na jednego komornika wynosił 45 648 (mediana – 39 579 zł, odchylenie standardowe – 24 437 zł, minimalnie – 8 912 zł, maksymalnie – 199 419 zł.).

komorników w przyszłych latach ze względu na omówione wcześniej zmiany w obrazie systemu egzekucji wprowadzone w listopadzie 2015 r. i styczniu 2016 r, które doprowadzą do głębokiej reorganizacji systemu.

Podsumowanie

Niniejszy raport stanowił próbę głębszej analizy najbardziej aktualnych danych statystycznych charakteryzujących polski system egzekucji komorniczej, w tym zwłaszcza jego efektywności i dochodowości. Zawarto w nim również oszacowanie wpływu projektowanych i już wprowadzonych zmian legislacyjnych na efektywność i dochodowość egzekucji komorniczej.

W 2014 r. funkcjonowało w Polsce 1 337 kancelarii komorniczych, w których łącznie zatrudnionych było około 13 tys. osób. W 2014 r. wpłynęły do nich ogółem 5 607 163 sprawy. W tym samym roku załatwiono 5 044 592 sprawy, przy czym przez wyegzekwowanie świadczenia zaledwie 1 152 021, co oznacza że ogólna efektywność kancelarii komorniczych, rozumiana jako udział spraw zakończonych do wszystkich załatwionych wyniosła 22,8%, zaś efektywność liczona w stosunku do spraw wpływających – 20,5%. Efektywność liczona jako stosunek ogólnej kwoty wyegzekwowanych świadczeń do kwoty zgłoszonej do egzekucji wyniosła zaś 12,4%.

W 2013 roku średnie miesięczne przychody uzyskiwane przez jedną kancelarię komorniczą wyniosły 109 839 zł, mediana – 93 879 zł, odchylenie standardowe – 52 326 zł). Najwyższy średni miesięczny przychód, wynoszący 442 657 zł na jednego komornika, odnotowano w obszarze Sądu Rejonowego w Wołominie, najniższy zaś (25 075 zł) wystąpił w Sądzie Rejonowym w Mielcu. Z kolei średni miesięczny dochód na jednego komornika w 2013 r. wynosił 45 648 zł (mediana – 39 579 zł, wartość maksymalna – 199 419 zł, wartość minimalna – 8 912 zł). Analiza maksymalnych i minimalnych rocznych dochodów uzyskanych w tym samym roku przez poszczególnych komorników w rewirach ujawniła jeszcze większe zróżnicowanie: wynosiły one od 5,25 zł, do 11 829 727 zł.

W najnowszym brzmieniu art. 8 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji określono pewien docelowy model najefektywniej działającej kancelarii. Są nimi mianowicie kancelarie o zaległości poniżej 6 miesięcy i efektywności liczonej w stosunku do wpływu powyżej 35%. W toku przeprowadzonej analizy ukazano, że oba te warunki w 2014 r. spełniało jedynie 144 komorników (11,6% spośród 1 244

funkcjonujących przez cały rok 2014). Gdyby ustalona w wyniku najnowszej nowelizacji treść art. 8 ustawy o komornikach obowiązywała w 2014 r., należałoby się spodziewać, że wierzyciele w przypadku 2 387 816 spraw (43,0% wszystkich 5 548 171 wpływających w 2014 r. do rozpatrywanych 1 244 kancelarii) otrzymaliby od wybranego przez siebie komornika odmowę przyjęcia sprawy i musieliby albo znaleźć inną kancelarię, albo wybrać kancelarię z rewiru. Należy przeto oczekiwać, że wprowadzona zmiana przyniesie w 2016 roku zasadnicze przeobrażenia w pracy większości kancelarii, przy czym ich kierunku – co bardzo istotne – nie sposób do końca przewidzieć.

Gdyby w roku 2014 obowiązywały rozpatrywane w symulacji stawki opłat egzekucyjnych (8% jako stawka podstawowa i 15% dla egzekucji z ruchomości, nieruchomości, części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego), wszyscy komornicy funkcjonujący przez cały ten rok pobraliby tytułem opłaty od wyegzekwowanego świadczenia pieniężnego o 27,9% mniej w stosunku do opłat rzeczywiście pobranych. Kwoty te oscylowałyby od 0 zł do 14 194 031 zł, średnio na jednego komornika wynosiłyby zaś 570 690 zł.

Ze względu na niepełną porównywalność danych, dokładny procent przychodów, na który wpłynęłaby projektowana zmiana stawek opłat, można było obliczyć dla kancelarii funkcjonujących na obszarach właściwości 202 sądów. Odsetek ten wynosiłby średnio 62 i wahał się od 24,1 do 98,5. Pozostałe przychody komorników pochodziły głównie z pobranych zaliczek. Po uwzględnieniu tej kwestii ustalono, że omawiana zmiana przyniosłaby zmniejszenie ogólnych przychodów średnio o 16,7% (minimalnie o 5,4%, maksymalnie o 33,7%).

Przy założeniu stałej wysokości przychodów z innych źródeł niż opłaty egzekucyjne oraz stałej wysokości kosztów uzyskania przychodu, w wyniku rozpatrywanej zmiany dochody komorników spadłyby średnio o 41,8%. Minimalny spadek średnich dochodów w rewirze wyniósłby 11,3%, zaś maksymalny przekroczyłby 100%, co oznacza, że obaj komornicy z tego obszaru musieliby w rozliczeniu podatkowym odnotować stratę. Analizowane dane nie umożliwiły niestety dokładnego wskazania liczby kancelarii, które w wyniku projektowanych zmian znalazłyby się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Warto jednak wskazać cztery rewiry, w których przeciętne miesięczne dochody pracujących tam piętnastu komorników nie przekroczyłby nawet

tak zwanej średniej krajowej. Do tej liczby trzeba też dodać właściwie wszystkie kancelarie powstałe w 2014 r. (i, co oczywiste, tym bardziej w roku 2015), dla których pierwsze lata działalności również mogą okazać się bardzo trudne.